WIKIPEDIA

Oromon kieli

Tähän artikkeliin tai osioon ei ole merkitty lähteitä, joten tiedot kannattaa tarkistaa muista tietolähteistä.
Voit lisätä artikkeliin tarkistettavissa olevia lähteitä ja merkitä ne ohjeen mukaan.

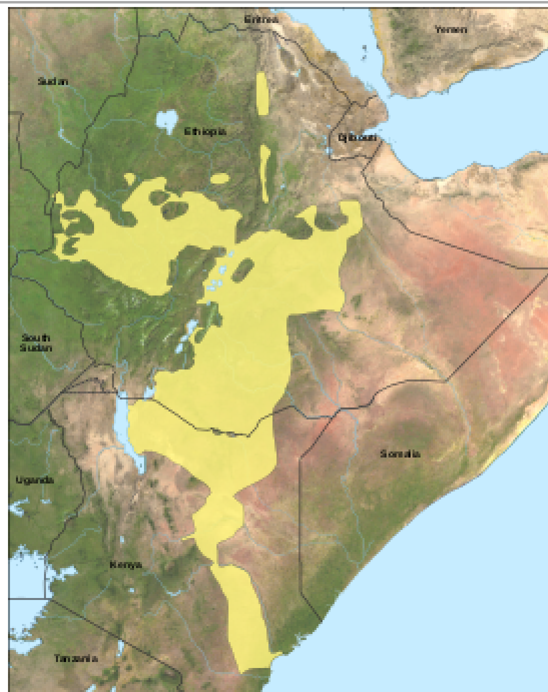
Oromon kieli on afroaasialaisen kielikunnan kuušilaiseen haaraan kuuluva kieli. Oromon kieltä puhuu 30-35 miljoonaa ihmistä, mikä tekee siitä Afrikan kolmanneksi puhutuimman äidinkielen arabian ja hausan jälkeen. Suurin osa oromon puhujista kuuluu Etiopian keski- ja eteläosissa sekä Kenian pohjoisosassa asuvaan oromo-kansaan, mutta myös naapurikansojen jäsenet käyttävät sitä välikielenä varsinkin Etiopiassa, jossa oromo on enemmistökieli. Kieltä on aiemmin kutsuttu myös *gallan kieleksi*, mutta tätä pidetään nykyään halventavana tai rasistisena terminä. Nimitystä *boorana* tai *borana* käytetään erityisesti Keniassa.

Oromo jakaantuu kuuteen päämurteeseen, joiden puhujat eivät välttämättä ymmärrä toisiaan. Murteiden nimet ovat: keski-oromo, itä-oromo, orma, garreh, sanje ja boorana. Murre-eroista huolimatta oromojen tietoisuus yhteisestä etnisestä alkuperästä on voimakas: kaikki oromomurteiden puhujat mieltävät itsensä nimenomaan oromoiksi.

Etiopiassa oromon kielen julkinen käyttö oli kiellettyä vuoden 1974 vallankumoukseen saakka. Sotilashallitus dergin aikana käynnistettiin oromonkielinen lukutaitokampanja ja kieltä alettiin käyttää radiossa ja julkaisutoiminnassa. Kuitenkin vasta Mengistu Haile Mariamin hallituksen kaaduttua oromot saivat kielelleen alueellisesti virallisen aseman, ja oromonkielinen kouluopetus alkoi kehittyä. Amhara on edelleenkin Etiopian ensimmäinen virallinen kieli ja myös oromoalueiden korkeammilla kouluasteilla opetuskieli, mutta kansakouluissa käytetään oromoa, ja esimerkiksi oromonkieliset radiolähetykset ovat suosittuja.

Oromo on suhteellisen läheistä sukua somalille, mutta tiettävästi kielet eivät ole keskenään ymmärrettäviä.

Oromo

Oromon levinneisyys keltaisella.

Oma nimi	afaan oromoo
Tiedot	
Alue	Etiopia, Kenia
Virallinen kieli	-
Puhujia	30-35 miljoonaa
Sija	91.
Kirjaimisto	latinalainen kirjaimisto
Kielitieteellinen luokitus	
Kielikunta	afroaasialaiset kielet
Kieliryhmä	kuušilaiset kielet
Kielikoodit	
ISO 639-1	om
ISO 639-2	orm
ISO 639-3	useita (http://www-01.sil.org/iso639-3/documentation.asp?id=useita)

Ohje

Oromoon kirjoitus ja ääntäminen

Oromoon virallinen kirjoitustapa on ollut vuodesta 1991 lähtien latinalainen kirjaimisto (oromooksi: *qubee*). Aikaisemmin käytettiin etiopialaista tavumerkistöä, joka tunnetaan myös nimellä ge'ez, sekä arabialaista kirjaimistoa.

Alla on lueteltu oromoon aakkoset. Suomen oikeinkirjoituksesta poikkeavat ääntämykset on merkitty kirjaimen perään hakasulkuihin.

a b c=[tʃ’] ch=[tʃ] d dh e f g h i j k l m n ny=[ɲ] o p ph=[p’] q=[k’] r s sh=[ʃ] t u v w x=[t’] y [j] z=[z]

C, ph, q ja x ovat ns. ejektiivisiä konsonantteja, jotka äännetään nostamalla suun ilmanpainetta ennen konsonantin vapauttamista sulkemalla samanaikaisesti äänirako ja ilman ulospääsytie. Kun konsonantti vapautetaan sitä seuraa kuultavissa oleva ilmavirta.

Oromossa erotetaan lyhyet ja pitkät vokaalit sekä konsonantit kuten suomessa. Ne kirjoitetaan kahdentamalla vastaava lyhyt vokaali tai konsonantti.

Kielioppi

Oromon kielessä substantiiveilla on kaksi sukua: maskuliini ja feminiini. Yleissääntö on, että maskuliiniset substantiivit päättyvät a:han ja feminiinit u:hun. Muihin vokaaleihin päättyvät sanat voivat olla joko maskuliineja tai feminiinejä, kuten myös konsonantteihin päättyvät sanat, jotka voivat olla vain lainasanoja. Adjektiivit mukautuvat pääsananansa kieliopillisen suvun sekä yksikön ja monikon mukaan.

Aiheesta muualla

- Oromo folk literature (http://www.samizdat.com/cerulli.html) Näytteitä oromonkielisestä kansanperinteestä englanninkielisine käännöksineen

Afroaasialaiset kielet

aasáx | aari | afar | ajawa | akkadi | amhara | arabia | aramea | bambassi | bedža | ebla | egypti | foinikia | hassaniyya | hausa | heprea | higi-bura | kabyyli | kambata | keskiatlaksentamazight | kopti | malta | oromo | saho | sidamo | somali | syyria | tamashek | tašelhit | tigre | tigrinja | ugariti | wolaitta